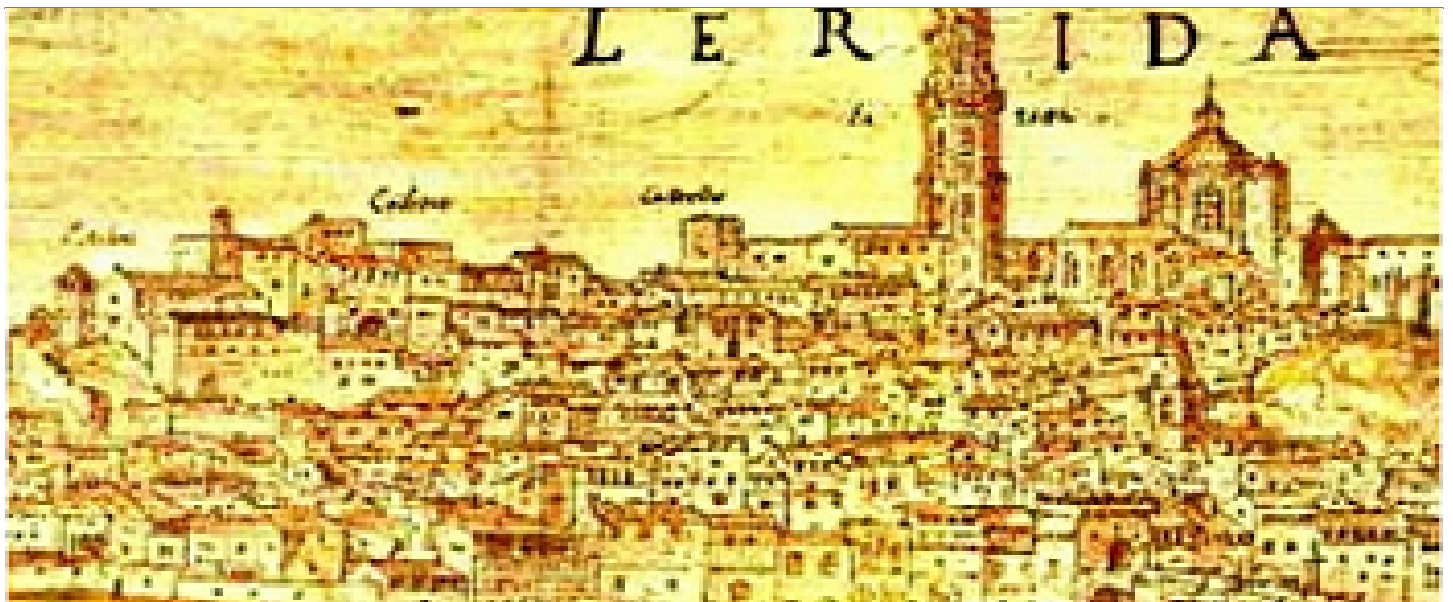

Lleida, la diòcesi amputada pel nacionalisme espanyol

Autor: Marc Pons

Data de publicació: 18-03-2021

L'amputació de la diòcesi de Lleida fou una operació de “conversió” de l'Aragó catalanoparlant a l'espanyolitat nacionalment rampant i confessionalment triomfant. Al més pur estil inquisitorial i contrareformista. L'espoli del Museu de Lleida es la culminació de l'operació. Article d'En Marc Pons a el Nacional.cat de dimarts 23 de febrer del 2021.

Lleida, 24 d'octubre de 1149. Després de set mesos de setge, les tropes de Ramon Berenguer IV i Ermengol VI, comtes independents de Barcelona i d'Urgell, respectivament, conquerien Làreda (el nom àrab de Lleida); i restauraven la seu diocesana ildense. Els bisbes de Lleida retornaven al seu històric setial, disposats a administrar un territori que tenia un dibuix -a cavall de Catalunya i Aragó- que remuntava, pel cap baix, al segle IV. A partir de 1149, i durant vuit-cents sis anys, aquests límits no van ser alterats. Fins l'any 1955, amb el govern pastoral del bisbe Aurelio del Pino, confessor personal de Carmen Polo (l'esposa del dictador Franco). A partir de llavors, el territori de la diòcesi lleidatana ha estat repetidament amputat amb els pretextos més inversemblants. Una maniobra que culmina amb l'espoli del Museu de Lleida.

L'origen remot de la diòcesi lleidatana

L'episcopologi (la llista de bisbes) de la diòcesi lleidatana remunta a l'any 200, i qui inaugura aquesta llarga nòmina és un personatge anomenat Itxió. Però aquells primers bisbes van dirigir la comunitat cristiana del territori des de la clandestinitat. Per tant, no disposem d'un dibuix de la diòcesi (del territori). En canvi, a partir de l'any 321 (amb el decret de llibertat de culte, signat per l'emperador romà Constantí); i, sobretot, a partir de l'any 380 (amb el decret, signat per l'emperador romà Teodosi; que elevava el cristianisme a la categoria de religió oficial de l'Imperi); s'articulen els mapes de les diòcesis d'arreu els dominis de la lloba capitolina. I el de la llerda romana no va ser una excepció. Les primeres notícies documentades de l'existència oficial d'una seu diocesana lleidatana, i d'un extens territori administrat pels seu bisbes; son del segle IV.

El primer dibuix de la diòcesi de Lleida

Els historiadors arreu del món destaquen que aquells primers mapes diocesans coincidien, curiosament, amb els de les velles nacions indígenes anteriors a la dominació romana. La lloba capitolina, fent gala de la seva brutalitat, havia desballestat el món autòcton; però, en canvi, a l'hora de traçar les divisions administratives, judicials, ... i religioses; s'havia inspirat en el mapa tradicional. En el cas de la llerda romana, la vella llerda nord-ibèrica; el primer dibuix de la diòcesi lleidatana coincidia amb el mapa de l'antiga nació nord-ibèrica dels ilergets (la més potent econòmicament i militarment del quadrant nord-occidental peninsular); i la seu quedava fixada a la capital històrica. Les fonts documentals revelen que aquell territori abastava les terres entre el Pirineu al nord, i l'Ebre al sud; i entre el Segre a l'est i el Cinca a l'oest.

Mapa dels pobles pre-romans. Situació de la nació ilergeta / Font: Universitat de Lisboa.

La restauració de la diòcesi de Lleida

Després de la conquesta àrab (714); els bisbes de Lleida es van refugiar a la petita població de Roda d'Isàvena, als peus del Pirineu ribagorçà, al nord del territori diocesà. Durant quatre segles (714-1149) la seu provisional de Roda va representar la continuïtat de la diòcesi ilerdense de l'època romana i visigòtica; i va administrar (cal dir, però, que de forma més nominal que efectiva) l'herència territorial dels bisbes primigenis. No obstant això, aquella continuïtat -més teòrica que pràctica- reveladorament tindria els seus efectes. L'any 1149, amb la conquesta catalana de la Llerda àrab; el pontífex Anastasi IV -a petició dels comtes independents de Barcelona i d'Urgell-, autoritzava el retorn dels bisbes de Roda a Lleida. Això no té cap relació amb el fet que Sant Anastasi sigui el co-patró de Lleida. Però no deixa de ser una curiosa coincidència.

El mapa històric de la diòcesi de Lleida

Els mapes disponibles més antics del territori diocesà de Lleida daten de la centúria del 1600, quatre segles després de la restauració de la seu lleidatana. Aquells mapes confirmen l'abast territorial que descriuen les fonts documentals del segle XII. Dit d'una altra forma, el territori de la vella llergècia nord-ibèrica; o del comtat medieval de la Ribagorça; edificat, a partir del segle VIII, buscant aquells vells límits; aquella remota unitat cultural -i, fins i tot, aquella memòria identitària!!!-, que ni els romans, ni els visigots, ni els àrabs; havien aconseguit esborrar. En aquells mapes observem que la diòcesi de Lleida s'estenia a cavall del Principat de Catalunya i del regne d'Aragó. I observem que Roda, Graus, Benavarri, Tamarit, Montsó (que va ser catalanoparlant fins els 1640), Fraga, o Sixena, són dins dels límits ilerdensos.

Fragment del mapa diocesà de Catalunya (1660) / Font: Cartoteca de Catalunya.

Una diòcesi a cavall de dos països

El territori de la diòcesi de Lleida va ser a cavall de dos països (Catalunya i Aragó) durant més de vuit segles. Això no va representar cap problema. De fet, amb la formació medieval i moderna de països i estats, aquesta particularitat era bastant més general del que pugui semblar. Fins ben entrat el segle XIX, la Val d'Aran va estar adscrita a la diòcesi de Sant Bertrand de Comenge (Occitània-França); i l'Alta Cerdanya (que la monarquia hispànica va obsequiar graciosament a França en la revisió del Tractat dels Pirineus, 1660) va ser pastoralment administrada des de la Seu d'Urgell. Encara en l'actualitat, per exemple, les comarques gallegues de Valdeorras, Viana, Trives, i Caldelas, són de la diòcesi lleonesa de Astorga; o les comarques valencianes de l'Alt i Baix Maestrat, dels Ports i part de la Plana, són de la diòcesi catalana de Tortosa.

Fragment del mapa diocesà d'Aragó (1707) / Font: Cartoteca de Catalunya

Un argument que és una mentida

Llavors, per què, a partir de 1955, es van amputar les parròquies aragoneses de la diòcesi de Lleida?. L'explicació oficial seria perquè la Conferència Episcopal Espanyola havia decidit ajustar els territoris diocesans als límits "provinciales" i "regionales". I si bé és cert que, a Catalunya es van impulsar petites alteracions que ho pretenien justificar (per exemple, la sots-comarca de la Baixa Segarra, amb capital a Santa Coloma de Queralt; passava de la diòcesi de Vic a la de Tarragona); també ho és que, passat més de mig segle, el mapa eclesiàstic actual no coincideix ni amb els límits "provinciales", ni amb els de les modernes comunitats autònomes. Als tres exemples anteriors s'hi suma el cas de Toledo, capital política de Castella-la Manxa; que estén els seus límits eclesiàstics sobre les comarques sud-orientals d'Extremadura.

El "desembarcament" de l'Opus Dei

Segons el periodista i investigador lleidatà Eugeni Casanova, l'amputació de la diòcesi de Lleida s'inicia a partir del

govern del bisbe Del Pino; estretament relacionat amb la família del dictador Franco i amb el règim nacional-catòlic franquista. Però del Pino només va ser el “col·laborador necessari”. La pretesa “segregació” (que no es tal cosa, perquè les parròquies aragoneses de Lleida no es van segregar per a crear una nova diòcesi, sinó que van ser incorporades al bisbat de Barbastre), es començà a ordir amb l'ascens al poder de l'Opus Dei. L'any 1955, s'obria la “caixa dels trons”: eren “segregades” Mequinensa i Faió, mentre del Pino, ocupat a perdonar els pecats de “la collares”, callava com una tomba. Els anys 1995 i 1998, i reveladorament en ple regim constitucional, es completava l'amputació amb la “segregació” de la resta de parròquies aragoneses.

Mapa episcopal d'Aragó (1707). A la part baixa del mapa, encerclats en vermell, les diòcesis de Lleida i de Barbastre / Font: Cartoteca de Catalunya.

Escrivà de Balaguer

Segons Casanova, Escrivà de Balaguer jugà un paper fonamental en l'amputació de la diòcesi de Lleida. Nascut a Barbastre (1902); va ser, també, el promotor de Torreciudad (1975), el gran santuari de l'Opus Dei, situat a Secastella dins el límits històrics de la diòcesi ilerdense. Escrivà de Balaguer tenia molt interès a controlar i convertir el bisbat de Barbastre en la base de l'expansió -i del poder !!!- de la prelatura; i li convenia molt garantir el futur d'una diòcesi en perill de desaparició a causa del despoblament. El mateix Casanova, en la seva investigació, localitza a la cúria vaticana un mínim de tres personatges al servei de la “operació Barbastre”: els cardenals Martínez Somalo i Herranz Casado; i l'arquebisbe López Quintana; que destaquen per la seva radical ideologia nacionalista espanyola, per dir-ho d'una manera suau.

Gravat de Barbastre (segle XVIII) / Font: Biblioteca Virtual del Patrimonio Bibliográfico.

La por a Lleida

La “operació Barbastre” també posa de relleu la fabricació d'una estratègia clarament anti-catalana. Lleida és, des de fa més de 2.000 anys, la capital demogràfica, econòmica i cultural d'un ampli territori de l'actual Aragó. No oblidem, per exemple, que -durant l'Edat Mitjana- la projecció de la llengua i la cultura catalanes sobre la Ribagorça (la substitució del protobasc autòcton que havia resistit la romanització), es va produir amb l'evangelització dirigida des de Lleida. I no oblidem que -modernament- la conservació del català a la Franja, es deu a la projecció de Lleida sobre el territori. L'amputació de la diòcesi de Lleida fou una operació de “conversió” de l'Aragó catalanoparlant a l'espanyolitat nacionalment rampant i confessionalment triomfant. Al més pur estil inquisitorial i contrareformista. L'espoli del Museu de Lleida, es la culminació de la operació.

Mapa de la diòcesi de Lleida (1908). Font Cartoteca de Catalunya.

Barcelona. Diumenge, 21 de febrer de 2021

Actualitzat Dimarts, 23 de febrer de 2021

Marc Pons/El Nacional.cat

https://www.elnacional.cat/ca/cultura/lleida-diocesi-amputada-nacionalisme-espanyol_585087_102.html